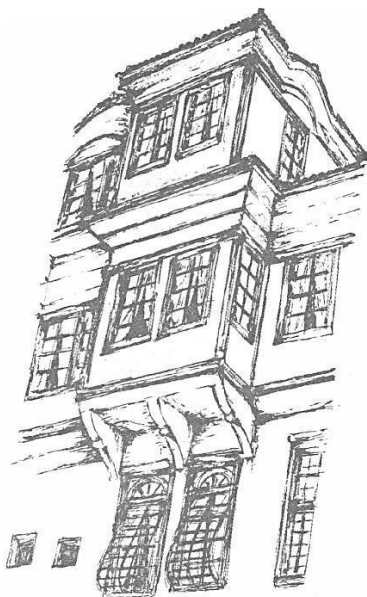

Περπατώντας στη μαγευτική Αχρίδα

ΚΥΚΑΤΑ ΗΑ ΡΟΒΕΒΖΙ
ΜΥΣΕΙ
ΠΟΣΤΟΙΑΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΣΤΑΒΚΑ

Αχρίδα. Το τετραώροφο αρχοντικό της οικογένειας του Αναστασίου Ρέμπου χτίστηκε το 1825 και στεγάζει τις συλλογές του τοπικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Βρίσκεται στη μεγάλη ρούγα της μεσαιωνικής παλιτείας, το φαρδύ καλντερίμι που οδηγεί από την κάτω Πορτάρα των τειχών στον αρχιεπισκοπικό ναό της Αγίας Σοφίας (σήμερα οδός Τσάρου Σαμουήλ). Το μεγαλύτερο αρχοντόσπιτο της Αχρίδας, με θέα στη λίμνη, όπως όλα τα σπίτια, γειττονεί με τις δύο μικρές εκκλησίες του 14ου αι.: τον Άγιο Νικόλαο και την Παναγίτσα. Μια από τις παλαιότερες και γραφικότερες γειτονιές της πυκνοκτισμένης πόλης. Σχέδιο από τον Κατάλογο του Αρχαιολογικού Μουσείου, Όχριντι 1990

Στη βορειοανατολική όχθη της πανέμορφης Αχρίδας, ένας μοναχικός λόφος κωνικού σχήματος προσέφερε τον ιδανικό προσανατολισμό για την οικοδόμηση μιας πόλεως, σύμφωνα με τα αρχαιοελληνικά πρότυπα. Στην, προστατευμένη από τους βοριάδες, ευάερη και ευήλια νότια πλευρά του λόφου απλωνόταν η αρχαία Λύχνιδος ή Λυχνιδός, που όφειλε την ανάπτυξή της στον μεγάλο κτίστη εσωτερικών πόλεων Φίλιππο Β', βασιλιά της Μακεδονίας. Στα αρχαία και πρωτοβυζαντινά ερείπια της Λυχνιδού εδράζεται η ανηφορική κτισμένη Αχρίδα (Όχριντι την είπαν οι Σλάβοι), μια ζωντανή πόλη-μουσείο στο νοτιοδυτικό άκρο της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Τα δεκάδες αναστηλωμένα και καλοδιατηρημένα μεσαιωνικά και νεώτερα μνημεία της αντικατοπτρίζονται στα νερά της λίμνης. Ο ήλιος τη φωτίζει από νωρίς το πρωί, καθώς προβάλλει πάνω από τα καταπληκτικά δάση στα ανατολικά της και ρίχνει πάνω σε τρούλλους και στέγες λοξά τις τελευταίες του ακτίνες, καθώς πέφτει πίσω από τα αλβανικά βουνά για να βουτήξει στην Αδριατική.

Η πορεία του ήλιου από το Αιγαίο στην Αδριατική ακολουθούσαν εκείνοι οι άπαστοι στο εμπόριο Κορίνθιοι, που είχαν ιδρύσει την Ποτιδαία στις χαλκιδικιώτικες ακτές του Θερμαϊκού Κόλπου και τρεις-τέσσερις αποικίες εκατοντάδες χιλιόμετρα δυτικότερα. Από τον Θερμαϊκό εισχωρούσαν στη μακεδονική ενδοχώρα και, μέσα από απάτητα μονοπάτια κατά μήκος ποταμών και λιμνών, περνούσαν τη χώρα των βάρβαρων Ιλλυριών, διέσχιζαν την ορεινότητα Ήπειρο και κατέληγαν είτε στην ακτή απέναντι από την κορινθιακή Κέρκυρα είτε, πολύ βορειότερα, στο κορινθιακό λιμάνι της Επιδάμνου (το θυζαντινό Δυρράχιο, αλβανικό Ντιούρρες) στα παράλια της Αδριατικής. Αυτοί άνοιξαν τον στρατηγικό δρόμο, τον οποίο αιώνες αργότερα ακολούθησε η Εγνατία. Αυτοί εγκαινίασαν τις αλλαγές προϊόντων με τους Ιλλυριούς, που κατείχαν τα εδάφη πέρα από την Ήπειρο και τη Μακεδονία. Ας μην απορήσει λοιπόν κανείς όταν δει ανάμεσα στους ιλλυρικούς θησαυρούς της Λυχνιδού-Αχρίδας ελληνικά έργα αρχαϊκής τέχνης. Να θυμάται τους Κορινθίους του 7ου και 6ου π.Χ. αιώνα. Με αφορμή άλλωστε τις κορινθιακές διενέξεις στο Ιόνιο και την Αδριατική ξέσπασε ο τρομερός εμφύλιος, γνωστός ως «πελοποννησιακός πόλεμος», που ρήμαξε τις ακ-

Γράφει η
**MARIANNA
KOROMHΛA**

μάζουσες πόλεις-κράτη της Νότιας Ελλάδας κι έφερε τον Βορρά στο προσκήνιο της ελληνικής ιστορίας. Παμπάλαιες μνημές που καταβρόχθισε η αρχαία Λυχνιδαία λίμνη (Αχρίδα) πίσω από τον Γράμμο. Μόλις πέσει όμως το πρώτο χιόνι, παγερός αέρας τις φέρνει από τα 2.523 μέτρα της κορυφής και τις απλώνει στα λευκά τοπία της παραμεθωρίου. Απσμονημένες μαυροφόρες αγκομαχούν πίσω από τα ζεμένα μουλάρια. Τρίζουν οι ρόδες των κάρων κάτω από το βάρος των πυροβόλων. Το χιονισμένος Έπος του Σαράντα στα βουνά της παλοκρατούμενης Αλβανίας. Το κρύο που περιγράφει ο Μπεράτς στο *Πλατό Ποτάμι*, τα κρυοπαγήματα στο Νοσοκομείο της Κορυτσάς. Η προσάρτηση της Νότιας Γιουγκοσλαβίας στη φιλοναζιστική Βουλγαρία. Η ηρωική Αντίσταση και η τραγωδία του Εμφύλιου. Η *Μητριά Πατριδα* του Γκανά. Ήχοι που έσβησαν πριν από πενήντα χρόνια, με τις τελευταίες ομορφονιές τον Αύγουστο του 1949, κατεβαίνουν από τα βουνά στις σιωπηλές κοιλάδες. Αυτές οι άγριες πλαγιές χώριζαν κάποτε τα μικρά βασίλεια της αρχαίας Μακεδο-

νίας από τα εδάφη των Ηπειρωτών βασιλέων και των Ιλλυριών ηγεμόνων του Βορρά. Αλλά από τον καιρό που ο Φίλιππος Β' παντρεύτηκε την Ηπειρώτισσα πριγκίπισσα Ολυμπιάδα κι άρχισε να επεκτείνεται το ενοποιημένο πλέον Βασίλειο των Μακεδόνων προς όλες τις κατευθύνσεις – επισφραγίζοντας τις συμμαχίες με νέες συζυγούς – τα σύνορα έπεσαν. Χάρη στον Μακεδόνα οραματιστή και τον θρυλικό γιο του, ο ενιαίος γεωμορφολογικά λιμναίος χώρος της μέσης Βαλκανικής, όπου ανήκει και η Αχρίδα, εισήλθε στη διαδικασία της γρήγορης πολιτικής και της αργής πολιτισμικής ενοποίησης. Οι ρυθμοί επιταχύνθηκαν στη διάρκεια της Ρωμαϊκρατίας. Η αρχαία Λυχνιδός, όπως και άλλες εσωτερικές πόλεις, ευεργετήθηκε ιδιαίτερα από τη διάνοιξη της Εγνατίας το 145 π.Χ. Το ελληνιστικό θέατρο, στα ψηλόμετρα της τετρακλιμένης πόλεως, απέκτησε τη ρωμαϊκή του μορφή, ενώ οι κερκίδες του διπλασιάστηκαν. Από εδώ η θέα προς τη λίμνη και το Πόγραδετς, πέρα από το υδάτινο σύνορο της Π.Γ.Δ. της Μακεδονίας με την Αλβανία, είναι μαγευτική. Κοντά στο θέατρο, το θυζαντινό μοναστήρι της Παναγίας της Περιβλέπτου αιπολογεί το θαυμάσιο προσωνύμι της Θεοτόκου, λόγω της ίδιας μοναδικής θέας. Όμως στο χρονικό διάστημα που χωρίζει το ελληνορωμαϊκό θέατρο από το

Παναγία Περιβλεπτος, καθολικό της βυζαντινής Μονής. Λεπτομέρεια από τοιχογραφία που απεικονίζει τον Άγιο Μερκούριο. Στο σπαθί έγραψε το όνομά του ένας από τους δύο Θεσσαλονικείς αγιογράφους που τοιχογράφησαν τον ναό: «Χειρ Μιχαήλ του Αστραπά», ενώ ο Ευτύχιος άφησε το όνομά του στον μανδύα του Αγίου Προκοπίου. Ο ναός οικοδομήθηκε επί ίρχοντος Σγουρού και Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του 1295. Η ανιστόρησή του, το πρωιμότερο έργο των Αστραπάδων, θεωρείται ένα από τα πρώτα ολοκληρωμένα και θαυμάσια διατηρημένα εικονογραφικά σύνολα της παλαιολόγιας τέχνης τον καιρό της βασιλείας του Ανδρόνικου Β' του Παλαιολόγου.

Φωτ. Μ.Κ. Μάιος 1999, Αρχείο «Πανοράματος»

Αχρίδα, Μονή Παναγίας Περιβλέπτου («Μπογκορόντισσα Περιβλεπτα»). Λεπτομέρεια της φοιιδωτής επένδυσης της βαριάς μοναστηριακής πόρτας του πυλώνα. Η Περιβλεπτος είναι γνωστή και ως Άγιος Κλήμης («Σβέτι Κλίμεντ»), γιατί εδώ μεταφέρθηκε το λείψάνο του στα τέλη του 15ου αι.. Η Μονή στέγαζε την έδρα της Αρχιεπισκοπής Αχρίδος ως το 1767, όταν καταργήθηκε η Αρχιεπισκοπή και περιήλθε στην δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Φωτ. Μ.Κ. Ιούνιος 1996, Αρχείο «Πανοράματος»

γεγονικό παλαιολόγιο μνημείο μεσολάβησαν πάρα πολλά.

Ο Άγιος της Αχρίδας

Από τον 3ο ως τον 7ο αιώνα, οι βαρβαρικές επιδρομές που αναστάτωσαν τη ζωή στα ρωμαϊκά και πρωτοβυζαντινά Βαλκάνια είχαν ως αποτέλεσμα τη διακοπή των κερασιών επικοινωνιών και τη σταδιακή παρακμή των αρχαίων πόλεων. Αποκομμένες από τη γύρω ύπαιθρο και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα, οι πόλεις σαν τη Λυχνιδό συρρικνώθηκαν, παρήκμασαν οικονομικά και πολιτισμικά κι έμειναν έρμιας των σλαβικών ομάδων που είχαν διεισδύσει στη βυζαντινή επικράτεια. Η Εγνατία αχρηστεύτηκε. Οι πόλεις κατά μήκος της κατέρρευσαν στη διάρκεια των «σκοτεινών» χρόνων: Λυχνιδός-Αχρίδα, Ηράκλεια Λύγκου, Έδεσσα, Πέλλα χάθηκαν μέσα στα ένδοξα ερείπιά τους. Η περιοχή των λιμνών ανάμεσα στον Αξίο-Βαρδάρη και την Αδριατική απομονώθηκε από τον πολιτιστικό περίγυρο της Θεσσαλονίκης και καταδικάστηκε σε τρεις αιώνες πρωτόγονου βίου.

Η σλαβοκρατούμενη Αχρίδα οφείλει την ανασυγκρότησή της στον βουλγαρικής καταγωγής και ελληνικής παιδείας Κλήμη (840-916), εκλεκτό μαθητή και πολύτιμο συνεργάτη των Θεσσαλονικέ-

ων αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου. Ήταν ο πρώτος σλαβόφωνος Επίσκοπος στα Δυτικά Βαλκάνια¹. Δίδαξε γραφή κι ανάγνωση μαζί με τον ευαγγελικό λόγο σε χιλιάδες Σλάβους και εκσλαβισμένους Βουλγάρους, όπως το επιθυμούσε το Οικουμενικό Πατριαρχείο αλλά και ο πρωτομάστορας του βουλγαρικού χριστιανισμού τσάρος Μπόρις-Μιχαήλ. Ο φωτιστής Επίσκοπος ίδρυσε το μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονος στο ρημαγμένο κάστρο της εκβαρβαρισμένης Αχρίδας, δημιουργώντας τον νέο πυρήνα για την αναζωογόνηση της μεσαιωνικής πολιτείας. Με το έργο του την κατέστησε ηγετικό κέντρο του πρώιμου σλαβονικού χριστιανισμού και τη συνέδεσε πνευματικά με την Κωνσταντινούπολη, που είχε αποδείξει την οικουμενικότητά της στο ζωπικό θέμα του εκκριστιανισμού των Σλάβων.

Χάρη στον Άγιο Κλήμη και τους πιστούς μαθητές του, πριν από χίλια εκατό χρόνια, αναδύθηκε από την ανυπαρξία στην ύπαρξη ο άεστος εκείνος παραλίμνιος κόσμος κι όλοι όσοι κατοικούσαν στα άγρια δάση, τα βουνά και τις γύρω λίμνες. Ο κυριλλομεθόδιος σπόρος είχε ριζώσει στα βάθη της σλαβικής ψυχής.

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Η οχυρή ακρόπολη στην κορυφή του λόφου είναι εντυπωσιακή. Το βαρύ

φρουριακό της ύψος, η μοναδική της πύλη που επικοινωνεί μόνο με το εσωτερικό της τειχιωμένης πολιτείας, οι δύο γιγάντιοι πύργοι που την παραστέκουν και οι υπόλοιποι, οι κυλινδρικοί, που εινισχύουν τον γεροκτισμένο περιβόλό της, πιστοποιούν ότι το αμυντικό κτίσμα ανήκει στην πιο αυστηρή περίοδο της βυζαντινής αρχιτεκτονικής: τη λεγόμενη εποχή των Μακεδόνων. Κι ακόμα, προδίδουν ότι στη διάρκεια της πεντηκονταετίας που βασίλεψε ο Βασίλειος Β' ο Βουλγαροκτόνος (976-1025) και ο θανάσιμος αντίπαλός του Σαμουήλ (976-1014), που έκανε πρωτεύουσα του εφήμερου κράτους του την Αχρίδα, όποιος κατείχε την ακρόπολη έπρεπε να προ-

στατεύεται από εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς.

Από την απόρθητη ακρόπολη ξεκινούν οι δύο βραχίονες του τείχους που, ακολουθώντας την απότομη κλίση της πλαγιάς, συναντούν το παραλίμνιο τείχος. Έτσι, τα επιβλητικά τείχη αγκαλιάζουν ολόκληρη την πυκνοκτισμένη πλευρά του λόφου και τις εξοχές με τα περιβόλια και τα ερειπωμένα μοναστήρια. Στα ριζά του λόφου ψαρόθρακες δεμένες σε ζύλινες εξέδρες, εσπατόρια πάνω σε πασσάλους – με τζαμιά, απ' όπου βλέπεις τα πουλιά να σκαιάζουν τον ουρανό – μοσχοβολάει πέστροφα ψηπτή το παρόχθιο μέτωπο. Salmo ohridanus (πέστροφα Αχρίδας) κι άλλα ψάρια, παστά ή ψημένα μέ-

Αχρίδα: μια ζωντανή πόλη-μουσείο

► σα σε καρβέλια ψωμί, έστελνε ως δώρο σε Βυζαντινούς κυβερνήτες και διοικητές ο Θεοφύλακτος, αρχιεπίσκοπος Αχρίδος, συνοδευόμενος με τέτοιες εκλεκτές λιχουδιές τις περίφημες Επιστολές του, πριν από εννιάκοσια χρόνια. Ένα οικοδομικό τετράγωνο πιο μέσα, κατά μήκος της «μεγάλης ρούγας», από την Κάτω Πορτίρα ως την Αγία Σοφία, υψώνονται το ένα δίπλα στο άλλο τα τριώροφα αρχοντόσπιτα της Τουρκοκρατίας. Λιθόκλιτα τα ισόγεια, με μοναδικό άνοιγμα τις μεγάλες διφυλλες πόρτες που οδηγούν στις σκεπαστές αυλές. Πελώρια δοκάρια κρατούν τους άνω ορόφους που προεξέχουν πάνω από το καλντερίμι. Λιακωτά και μεγάλα συνεχόμενα παράθυρα με θέα στη λίμνη. Ψευδοφεγγίτες και καρασσιτά που φιλτράρουν το φως. Οι ανηκρυστοί ναοί του Αγίου Νικολάου και της Παναγίας, με τοιχογραφίες του 14ου αιώνα, μαρτυρούν ότι εδώ γύρω κατοικούσαν και τα αρχοντόσπογα εκείνης της εποχής. Η «μεγάλη ρούγα» καταλήγει στην Αγία Σοφία, τον εκκλησιαστικό ογκόλιθο της

πανίσχυρη Αρχιεπισκοπή Αχρίδος, με έδρα την πολιτεία του Αγίου Κλήμη, κι έθεσε την ανεξάρτητη αυτή Εκκλησία της βυζαντινής «Βουλγαρίας» στην άμεση δικαιοδοσία του εκάστοτε Αυτοκράτορα. Λεπτοί χειρισμοί, ακατανόητοι για όλους εμάς τους γαλουχημένους στα σύγχρονα εθνικά κράτη. Στη μεγαλύτερη βασιλική της Αγίας Σοφίας, από τις αρχές του 11ου αιώνα ως τα μέσα του 15ου – όταν οι Τούρκοι μετέτρεψαν τον πάνσεπο ναό σε τζαμί – λειτουργούσαν οι σταλμένοι από τη βυζαντινή πρωτεύουσα Αρχιεπίσκοποι Αχρίδος. Ανάμεσά τους μέγιστες προσωπικότητες των γραμμάτων, που εξεπλήρωσαν με αφοσίωση το καθήκον το οποίο τους είχε εμπιστευτεί ο Αυτοκράτορας: να κρατήσουν τους σλαβόφωνους, αλθανόφωνους, ελληνόφωνους και βλαχόφωνους κατοίκους της Αρχιεπισκοπής υποταγμένους στην Κωνσταντινούπολη. Με την ίδια αφοσίωση εξεπλήρωσαν οι περισσότεροι και το ανθρωπιστικό καθήκον, το οποίο τους υπαγόρευε η χριστιανική πίστη: να σώσουν

Αγίου Κλήμη, κι εκατοντάδες συρρέουν στις μεγάλες γιορτές της Παναγίας, για να προσευχηθούν μπροστά στις θαυμάσιες δεσποτικές εικόνες. Λαμποκοπά εσωτερικά το μνημείο. Αστράφτουν τα φωτεινά χρώματα των ενδυμάτων στους ολόγραφους τοίχους. Το πρωιμότερο έργο των Θεσσαλονικέων αγιογράφων Μιχαήλ Αστραπά και Ευτύχου είναι συναρπαστικό. Από το 1295 μέχρι σήμερα πέρασαν εκατόκοσια τέσσερα έτη. Κι όμως, οι άγγελιοι που ορμούν από τα ουράνια προς τη νεκρική κλίνη της Θεοτόκου εξακολουθούν να απογειώνουν στα ουράνια τη σκηνή της Κοίμησης. Σε ένα από τα παλαιά κτίσματα της Περιβλέπτου στεγάζεται το άψογα οργανωμένο Μουσείο Εικόνων. Σπάνια έργα, αριστουργήματα της ελληνικής ζωγραφικής, εκτίθενται με βάση τα πιο σύγχρονα πρότυπα της μουσειολογίας σε έναν χώρο που λειτουργεί κάθε μέρα πρωί και απόγευμα. Το ίδιο ωράριο ακολουθούν κι όλα τα αναστηλωμένα εκκλησιαστικά μνημεία, ενώ το Αρχαιολογικό Μουσείο, στο τετραώροφο αρχο-

του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης (όπου θριάμβευσε η σύγχρονη εκκλησιαστική αλαζονεία εις βάρος της πολιτισμικής κληρονομιάς). Διαθέτουν όμως αξιόλογο μεσαιωνικό πλούτο (και λιγοστές αρχαιοότητες). Το κυριότερο, πάντως, είναι ότι διαθέτουν αρχαιολογικά και πολιτιστικά πολιτικά. Χάρη σε αυτή σώθηκε η Αχρίδα, μοναδική ζωντανή πόλη-μουσείο στον ευρύτερο ιστορικό χώρο της Μακεδονίας. Ενδεικτικό της συγκροτημένης πολιτιστικής πολιτικής είναι το γεγονός ότι η σύγχρονη πόλη έχει αναπτυχθεί έξω από τα τείχη. Η ιδιαίτερη προσοχή που δόθηκε, ώστε η νέα πλευρά να μην εμποδίζει τη θέα προς το μεσαιωνικό οικιστικό πλέγμα, είναι παντού φανερά. Οι εξαιρέσεις χάνονται πίσω από πυκνές φυλλωσιές. Ακόμα και οι χώροι στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων βρίσκονται καλά κρυμμένοι πίσω από τα κτίρια της προκουμαίας, όπου βολτάρει ο κόσμος κάθε απόγευμα. Η πόλη κι ολόκληρη η παραλίμνια περιοχή ζει από τους παραθεριστές και εκδρομείς, ντόπιους και ξένους. Ακόμα και το διπλωματικό σώμα, πρέσβεις και υπάλληλοι πρεσβειών, κάνει τις διακοπές του στα παρόχθια ξενοδοχειακά συγκροτήματα. Άλλοι προτιμούν τα κάμπινγκ. Οι τουριστικές όμως λειτουργίες δεν αναπτύχθηκαν εις βάρος του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος. Τουλάχιστον ως πριν από μερικά χρόνια που ήταν όλα ελεγχόμενα. Οι πρόσφατες μικροαυθαιρέσεις δεν είναι καταστροφικές προς το παρόν. Οι αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι περιβαλλοντολόγοι και ο ευαίσθητοποιημένος επιστημονικός και πνευματικός κόσμος πολλαπλασιάστηκαν τη φετινή άνοιξη, καθώς γονάτισε το κράτος κάτω από τις συνέπειες του πολέμου στην όμορη Γιουγκοσλαβία. Το Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης της Βαλκανικής κι όλη η πολυδιαφημισμένη διεθνής αναπτυξιακή δραστηριότητα θα σεβαστεί άραγε τη μαγευτική Αχρίδα;

Παναγία Περιβλέπτου, λεπτομέρεια από την Κοίμηση της Θεοτόκου, στον δυτικό τοίχο του ναού. Υπέρλαμπρο έργο των Αστραπάδων, του 1295, τοποθετημένο στο αρχιτεκτονικό σκηνικό που χαρακτηρίζει την επιστροφή στα αρχαιοελληνικά πρότυπα της παλαιολόγιας τέχνης (κίονες, κιονίσκοι κ.λπ.). Τάγματα αγγέλων κατεβαίνουν μέσα από τα κτίσματα και «Απόστολοι εκ περάτων» σπεύδουν στην εντυπωσιακή νεκρική κλίνη με το λευκό σεντόνι. Η κεκοιμημένη Θεοτόκος είναι τυλιγμένη στο σκούρο μαβί μαφόρι. Ο χρυσοκεντημένος Χριστός κρατά την ψυχή της. Φωτ. Αρχαιολογικό Μουσείο Αχρίδας, Όχριντ 1990

βυζαντινής Αχρίδας. Άλλοι αποδίδουν την οικοδόμησή της στον τσάρο Σαμουήλ κι άλλοι στον πολέμαρχο Βουλγαροκτόνο, ο οποίος εισέληθε έφιππος στο άπαρτο κάστρο το 1015. Η πατρότητα του κτίσματος δεν έχει τόση σημασία. Καίριος σημασίας είναι ότι όταν έληξε, το 1018/9, ο φοβερός τεσσαρακονταετής πόλεμος, ο νικητής αυτοκράτορας δεν θέλησε να εξουθενώσει πλήρως τους νηπιμένους υπηκόους του. Για να ενταχθούν ομαλότερα στην Αυτοκρατορία, ονόμασε τα κατακτημένα εδάφη της λιμνιαίας Βαλκανικής «Βουλγαρία» κι έκανε έδρα του Βυζαντινού κυβερνήτη τη Σκόπια. Σε αντικατάσταση μάλιστα του Βουλγαρικού Πατριαρχείου, ίδρυσε την

το ποίμνιο της βυζαντινής αυτής «αποικίας» από τις αυθαιρέσεις των απείσων φοροεισπρακτόρων, να περιορίσουν τη στρατολόγηση πεζικαρίων, που απογύμνωσε την ύπαιθρο, και να προσφέρουν παρηγοριά στον δοκιμαζόμενο λαό. Βγαίνοντας το απομεινόμενο από την Αγία Σοφία, ο επισκέπτης θα χρειαστεί ένα αδιάβροχο. Οι καλοκαιρινές απογευματινές μπόρες είναι συνήθως σύντομες, σχεδόν καθημερινές και πάντα ευπρόσδεκτες. Ιδίως σε αυτό το δύσκολο σημείο της περιδιάβασης, γιατί το καλντερίμι που ανηφορίζει κατά την Περιβλέπτο έχει μιαν εξαιρετικά απότομη κλίση. Δεκάδες ντόπιοι ανηφορίζουν ως εδώ, για να προσκυνήσουν τον τάφο του

νικού των Ρέμμων, στη «μεγάλη ρούγα», λειτουργεί ως τις 10 το θράδυ! Σε σύγκριση δηλαδή με την ελληνική μουσειακή και μνημειακή πραγματικότητα, οι γείτονες βρίσκονται όα χιλιόμετρα μπροστά αλλά σε άλλον πλανήτη. Το νεαρό κράτος μπορεί να μη διαθέτει μινωικές τοιχογραφίες (σαν εκείνες που σασιίζουν από την υγρασία στον πάνω όροφο του Μουσείου Ηρακλείου) ή κυκλώπεια τείχη σαν αυτά των Μυκηνών (για την υποστήλωση των οποίων κάνει συνεχείς εκκλήσεις ο καθηγητής Ιακωβίδης) ή Ερεχθεία και Παρθενώνες, ούτε ψηφιδωτά σαν τα μοναδικά εκείνα

¹ Dimitri Obolensky, Έξ Βυζαντινές Προσωπογραφίες, Ερμής (Αθήνα 1998). Θεωρώ εντύχημα που μεταφράστηκε το έργο αυτό στα ελληνικά και πιστεύω ότι τόσο η «Εισαγωγή» σσ 1-11 όσο και τα δύο επόμενα κεφάλαια «Κλήμης Αχρίδος» σσ 13-52 και «Θεοφύλακτος Αχρίδος» σσ 53-132, θα βοηθήσουν τον αναγνώστη να προσεγγίσει τον διφρή και διγλωσσο αντόν κόσμο, μέσα από τη ζωή μιας κορυφαίας προσωπικότητας του 9ου αι. κι ενός σημαντικού λόγιου ποιμενάρχη του 11ου-12ου αι., οι οποίοι έζησαν επί μεγάλο διάστημα στη σλαβόφωνη Αχρίδα.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ: Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΗΣ ΜΠΕΚΑΑ

Σημ: Οι φωτ ήταν έγχρωμες, αλλά η απόδοση στην ψηφιακή επεξεργασία δεν ήταν ικανοποιητική.

Δείτε μία διόρθωση στη λεζάντα της δεξιάς φωτ της σελίδας 29 >

Αυτή η φολιδωτή επένδυση της βαριάς πόρτας δεν είναι από τον μοναστηριακό πυλώνα της Παναγίας της Περιβλέπτου, όπως γράφεται στη λεζάντα σελ. 29, αλλά από τον πυλώνα στον οχυρωμένο περίβολο του λόφου κάτω από το μεσαιωνικό Κάστρο της Αχρίδας. Μέσα σε αυτόν τον περίβολο, στην κορφή του λόφου, βρίσκεται και η Περίβλεπτος / Μπογκορόντισσα Περιβλέπτα.
(Στοιχεία φωτ ΔΚ, Μάρτιος 1983, ΑΠΑΝ)

Ανακαλύψαμε το λάθος, τακτοποιώντας το Αρχείο μας και ψηφιοποιώντας το άρθρο. Ίσως να είχαμε δώσει περισσότερες φωτογραφίες με τις ανάλογες λεζάντες στο περιοδικό το 1999 και να διάλεξαν λιγότερες, μπλέκοντας ή συνδυάζοντας τις λεζάντες, ή να κάναμε εμείς το μπλέξιμο.
Εξάλλου, όλο το υλικό, κείμενο, φωτ και λεζάντες, είχε μειωθεί σημαντικά από τους υπεύθυνους ύλης του περιοδικού, για να χωρέσει στο τρισέλιδο.

Πάντως, το περιεχόμενο της λεζάντας σχετικά με την παλαιολογία Παναγία την Περιβλέπτο του 1295 είναι σωστό.

Για τα Δυτικά Βαλκάνια και την Αχρίδα, βλέπε και (στο Συνοδευτικό Υλικό, Κείμενα):

Μαριάννα Κορομηλά,

«Η λιμναία και άγνωστη Βαλκανική πέρα από τον Γράμμο.

Στη μεθόριο της απαγορευμένης μνήμης»

(7 Αυγ. 1999). Άρθρο δημοσιευμένο στα «Πρόσωπα» τεύχος 22, της εφημερίδας *Τα Νέα*.

Σύνδεση <https://archive.apan.gr/gr/data/accompanying-item/31619>